

Uvodnik

V tretji številki letošnjega letnika predstavljamo pet prispevkov v slovenskem jeziku, od tega dva tudi v angleškem prevodu, in še dva prispevka samo v angleškem jeziku. Avtorji in avtorice raziskujejo različna področja. Prvi prispevek se nanaša na kriterije akademske uspešnosti in enakost spolov ob ohranjanju akademske kakovosti. Drugi raziskuje samoopredelitve manjšinske skupine, ki jo določa diagnoza avtizem. Tretji in četrti članek se ukvarjata s pomenom umetnosti v vzgoji in izobraževanju. V enem so umetnostne prakse prepoznane kot zdravilo proti preobremenjenosti in demotivaciji učencev, v drugem pa je analiziran pouk književnosti v gimnazijskih programih. Ta del revije zaključuje strokovni prispevek, ki tematizira vprašanja družinskega nasilja in pomen preventivnih aktivnosti tako na ravni sistema kot konkretnih ukrepov na ravni posameznih ustanov, ki naj bi prispevale tako k večjemu prepoznavanju nasilja kot tudi k ustreznemu odzivu nanj. V angleškem delu poleg dveh prevodov sledita še dva članka. Prvi analizira učno diferenciacijo, individualizacijo in pristop personaliziranega učenja, drugi pa pedagoški pristop zgodbanja pri pouku angleščine v srednji strokovni šoli. V nadaljevanju prispevke predstavljamo še nekoliko bolj obsežno in vabimo k branju.

Živa Kos, Jasna Mažgon in Milica Antić Gaber v prispevku z naslovom *Kriteriji akademske uspešnosti in enakost spolov* predstavljajo analizo enakosti spolov na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, ki je nastala v okviru projekta Horizont 2020 GEARING-Roles (Gender Equality Actions in Research Institutions to traNsform Gender ROLES). Avtorice so analizirale podatke, ki se nanašajo na različna področja institucionalnega življenja, s poudarkom na problematiki napredovanja v nazive. Ugotavljajo, da več žensk kot moških dlje časa ostaja v istem nazivu in da lahko ženske na akademski poti naletijo na več objektivnih in subjektivnih ovir; ob tem pa opozarjajo, da lahko politike in prakse, ki v akademskem polju spodbujajo enakost spolov, ogrožajo akademske standarde in načela kakovosti. Na koncu poudarjajo, da problematika enakosti in pravičnosti v akademskem prostoru presega tematiko enakosti spolov ter terja ponoven premislek o mehanizmih, ki določajo dostope in napredovanja zaposlenih.

Tina Žumbar in Irena Lesar se v prispevku *Samoopredelitev odraslih oseb z diagnozo avtizem iz Slovenije*, ki je objavljen v slovenskem in angleškem jeziku, lotevata zahtevne raziskovalne tematike, povezane z vprašanjem poimenovanja manjšinske družbene skupine oz. posameznika kot njenega pripadnika. Kot poudarjata, je poimenovanje, še posebej manjšinskih družbenih skupin, pomembno, ker lahko deloma definira tudi položaj manjšinske skupine v odnosu do večinske skupnosti. V zadnjem obdobju se proučevanje poimenovanja usmerja na posamezno manjšinsko skupino, ki se izreče o ustreznosti nekega poimenovanja. Avtorici na podlagi raziskave, ki sta jo izvedli med odraslimi osebami z avtizmom, ugotavljata, da med vprašanimi ni enotnega mnenja o tem, katero poimenovanje je najbolj ustrezno. Ob tem opozarjata na pomanjkljivost veljavne zakonodajne o opredelitvi oseb z avtizmom kot oseb z avtističnimi motnjami, ki je bila med anketiranimi

prepoznana kot najmanj zaželena opredelitev. Na koncu avtorici postavita sklep, da je kljub temu, da tudi v Sloveniji, podobno kot v tujini, ni konsenza o uporabi različnih izrazov, zelo pomembno, da se zavedamo tudi konteksta, v katerem uporabljamo posamezen termin, in da v komunikaciji upoštevamo preferenco osebe, s katero in o kateri govorimo.

Tudi prispevek z naslovom *Preobremenjenost in demotivacija učencev: Kaj lahko ponudita vzgoja in izobraževanje z umetnostjo?*, ki sta ga napisali **Petra Štirn Janota** in **Darja Štirn**, je objavljen tako v slovenskem kot angleškem jeziku. Avtorici se osredotočata na nekatere aktualne probleme sodobnega vzgojno-izobraževalnega sistema, ki so interpretirani kot dejavniki, ki lahko pri učencih vodijo do negativnih učinkov v smislu preobremenjenosti, pomanjkanja motivacije in ustvarjalnosti. Avtorici, podobno kot nekateri domači in mednarodni avtorji, vidita rešitev v vključevanju umetnosti v vzgojo in izobraževanje na vseh ravneh. Pri argumentaciji te teze izhajata iz primerov praks, ki so nastali v okviru obsežnega projekta SKUM – *Razvijanje sporazumevalnih zmožnosti s kulturno-umetnostno vzgojo*. Pozitivni učinki vključevanja umetnosti v pedagoški proces so bili zaznani kot večja angažiranost učencev, boljše razumevanje snovi in razvijanje kritičnega mišljenja. Našteto se zdi zadosten argument, da si tudi v prihodnje prizadevamo za to, da dobi umetnost ustrezno mesto znotraj vzgojno-izobraževalnega sistema.

Vprašanje prvo-, drugo- in tretjeosebne izkušnje pri gimnazijskem pouku književnosti obravnava **Karmen Strel**. V prispevku z naslovom *Odnos med avtopoetskostjo učencev in učitelja skozi prizmo dialoške pedagogike pri gimnazijskem pouku književnosti* dialoško pedagogiko poveže z načeli avtopoetske pedagogike, ki vzgojo opredeljuje kot simetrično komunikacijo med avtopoetskimi sistemi (učenci in učitelji) kot nosilci različnih izkušenj. Skozi branje pri književnosti se učečim se odprejo priložnosti za, kot piše avtorica, posameznikovo dialoško srečevanje z lastnim(i) in tujimi življenjskimi svetovi. Ugotavlja, da trenutna zasnova pouka književnosti v gimnaziji, ki temelji na komunikacijskem modelu pouka in kompetenčnem pristopu, pri katerem je v ospredju razvoj literarne zmožnosti, omogoča izražanje tako prvoosebne kot drugoosebne in tretjeosebne izkušnje. Hkrati opozarja, da sistemski književni didaktični pristop zaradi poudarjanja tretjeosebne izkušnje pomeni zmanjševanje vloge dialoškega odnosa skozi prvoosebno izkušnjo učenca in učitelja. V sklepu avtorica naniza nekaj predlogov, ki se dotikajo tako sistemske kot čisto praktične ravni delovanja v prid spodbujanja predvsem prvo- in drugoosebne izkušnje med šolajočimi se ter ob tem dialoškosti.

Sklop člankov v slovenskem jeziku zaokružujemo s strokovnim prispevkom **Jovite Pogorevc Merčnik** in **Damjane Jurman** z naslovom *Normativna ureditev in preventivna dejavnost na področju nasilja v družini v Sloveniji*. Avtorici v prispevku predstavita izhodišča za oblikovanje zakonodajnih okvirov na področju nasilja v družini v Sloveniji ter pomen obravnav pri posameznih organih. Opišeta tudi naloge centrov za socialno delo, policije, zdravstvenih organizacij in vzgojno-izobraževalnih zavodov. Na primeru Centra za socialno delo Južna Primorska utemeljita pomen preventivnih dejavnosti. Kljub temu, da je bilo na ravni zakonodaje v zadnjem obdobju uvedenih nekaj sprememb, ki so usmerjene v preprečevanje nasilja v družbi, ugotavljata, da je treba v različne preventivne

dejavnosti sistematično in kontinuirano vključevati različne ciljne skupine, še posebej vzgojno-izobraževalne ustanove. Avtorici pokažeta tudi na nekatere aktualne sistemske pomanjkljivosti, ki se nanašajo predvsem na nepovezano zbiranje podatkov. Rešitev vidita v pristopu kontinuiranega ozaveščanja o nesprejemljivosti nasilja in preventivnega delovanja širše javnosti, tudi s pomočjo vzpostavljanja novih služb in delovnih mest ter skozi okrepitev povezovanja organov in organizacij s področja ob sodelovanju z lokalno skupnostjo.

Angleški sklop poleg že omenjenih prevodov prispevkov avtoric **Tine Žumbar** in **Irene Lesar** *Samoopredelitev odraslih oseb z diagnozo avtizem iz Slovenije* ter **Petre Štirn Janota** in **Darje Štirn** *Preobremenjenost in demotivacija učencev: Kaj lahko ponudita vzgoja in izobraževanje z umetnostjo?* dopolnjujeta še dva prispevka.

Avtor prvega z naslovom *Individualizacija, diferenciacija in personalizacija učenja v sloveniji: nekateri historični in konceptualni vidiki* je **Damijan Štefanc**. V članku obravnava razvoj in konceptualizacijo individualizacije in diferenciacije pouka ter personalizirano učenje v slovenski in jugoslovanski pedagoški teoriji od sredine 20. stoletja do danes. Osredotoča se predvsem na analizo prispevkov dr. Franceta Strmčnika. Avtor analizira, kako so nekatere njegove ideje vplivale na slovensko izobraževalno politiko in prakso po osamosvojitvi Slovenije. Pregled sprememb pri pristopih diferenciacije in individualizacije dopolnjuje s premislekom o personaliziranem učenju, ki postaja v zadnjem obdobju vse bolj pomemben koncept. Kljub obljubi, da bo tak pristop povečal zavzetost učečih se, pa vzbuja pomisleke glede prenosa odgovornosti za učne rezultate predvsem na učence, kar lahko po mnenju avtorja še poveča neenakosti v izobraževanju.

Drugi angleški prispevek z naslovom *Učinkovitost poučevanja angleščine kot prvega tujega jezika v srednji strokovni šoli s pristopom Storyline* so pripravili **Eva Boh**, **Karmen Pižorn** in **Janez Vogrinc**. V njem analizirajo mednarodno priznan pedagoški pristop Storyline pri pouku angleščine v srednji strokovni šoli. Avtorji se v predstavljeni kvantitativni raziskavi, v katero so bili vključeni dijaki 1. letnika srednjih strokovnih šol različnih izobraževalnih programov, sprašujejo, ali uporaba tega pristopa pri pouku angleščine prispeva k boljšim dosežkom v znanju angleškega jezika; ali ta pristop vpliva na motiviranost dijakov za učenje jezika; pri katerih elementih pristopa Storyline so dijaki najbolj uspešni ter kakšna je povezanost med priljubljenostjo posameznih elementov pristopa in uspešnostjo na preizkusu znanja iz angleščine. Ugotovili so, da ta pristop privede do boljših dosežkov v znanju angleščine in dijake bolj motivira za učenje.

Vabljeni k branju!

*Dr. Katja Jeznik,
glavna urednica*